

Imajući u vidu da je objavljena tek prva knjiga *Zbornika*, započetu seriju bi trebalo nastaviti, uz primjenu novih standarda i timskog rada, ali i uz redefiniranje određenih načela (u domeni jezika i pisma, preciziranja teritorija, tretiranja spomena) što bi omogućilo da se u kraćem roku sačini kvalitetno kritičko izdanje svih srednjovjekovnih ćiriličkih isprava jugoistočne Europe, a ne samo onih koje se tiču Srbije, Bosne i Dubrovnika. Kako ukupan broj sačuvanih ćiriličkih dokumenata iz srednjega vijeka s ovih prostora ne dostiže ni dvije tisuće primjeraka, taj posao bi se, uz pravilnu organizaciju, mogao završiti u relativno kratkom roku.

Neven Isailović

Anjou-kori oklevéltár. Documenta res Hungaricas tempore regum Andegavensium illustrantia, sv. 38, prir. Éva B. Halász, Magyar Tudományos Akadémia Támogatott Kutatócsoportok Irodája, Budapest – Szeged 2013., 509 str.

Mađarska historiografija prednjači u izdavanju građe, regesta i priručnika za istraživanje povijesti srednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva. Podjednako su se fokusirali na razdoblja vladavine svih srednjovjekovnih vladarskih kuća, pa tako postoje zbirke regesta za razdoblje Arpadovića (prir. Imre Szentpétery, Iván Borsa, Attila Zsoldos te sada nedavno Tibor Szócs). Regesta za Žigmundov period objavljuju se od pedesetih godina prošlog stoljeća (Elemér Mályusz, Iván Borsa, György Rácz, Norbert C. Tóth i sada nedavno Bálint Lakatos), a razdobljem Anžuvinaca (1301.-1387.) počeli su se baviti relativno kasno te je zbirka regesta za razdoblje Anžuvinaca počela izlaziti tek devedesetih godina 20. stoljeća. Voditelj i utemeljitelj cijelog projekta bio je Gyula Kristó, sa svojim timom na Sveučilištu u Szegedu. Do sada su izdana 33 sveska (svesci uglavnom idu kronološki, do 1331., onda nedostaju svesci za 1332. i 1334., nastavlja se 1335.-1336., nedostaje svezak za 1337.-1338., pa se niz nastavlja za razdoblje od 1339. do 1343., postoje i svesci za 1345. i 1347.). Ovaj, najnoviji svezak, pokazatelj je uspješnosti projekta koji još uvijek traje.

Za 1354. godinu svezak je pripremila Éva B. Halász, povjesničarka mlađe generacije koja je doktorirala na Odsjeku za pomoćne povijesne znanosti sveučilišta ELTE u Budimpešti s temom "Diplomatičke analize isprava slavonskih banova", a već je odavno dio istraživačkog tima Sveučilišta na Szegedu, sada kao znanstvena suradnica Istraživačke skupine za proučavanje srednjovjekovne ugarske povijesti Mađarske akademije, Mađarskog vojnopovijesnog instituta i muzeja, Sveučilišta u Segedinu i Mađarskog državnog arhiva (Magyar Medievisztikai Kutatócsoport MTA-HIM-SZTE-MOL). Njezin znanstveni interes počiva, osim na izdavanju srednjovjekovne građe, ili u obliku regesta, ili u obliku cjelovitih isprava, na proučavanju institucija srednjovjekovne Slavonije – od razine banova do razine nižih službenika, poput zemaljskih župana. Posebice se to odnosi na područje Križevačke županije.

Svezak 38, kao i svi ostali svesci, počinje popisom kratica arhiva i arhivskih fondova te korištenih izvora i literature (7-43). Glavni dio sačinjavaju regesta svih isprava izdanih 1354. godine (47-376). U 536 regesta nalaze se isprave svih instanci – od kraljevskih do onih nižih službenika na području cijelog Ugarsko-hrvatskog Kraljevstva. Regesta su uglavnom objavljena na mađarskom jeziku, idu kronološkim redoslijedom, a potom se iza njih nalazi opis koji daje specifičnosti navedene isprave (od njezine tradicije, gdje je do sada objavljena, posebnosti datacije, i sl.). Poslije toga, nalazi se i indeks imena (osobnih i mjesta) i stvari (377-507).

Osobitost svih priručnika koje izdaju mađarski povjesničari jest da su korisni i drugim povjesničarima na području nekadašnjeg Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, od Slovačke do Rumunjske, a tako su i hrvatskim povjesničarima nezaobilazno pomagalo u istraživanju. Osim na osobnoj razini individualnih istraživanja, pomoći će i pri institucionalnim priređivanjima izvorne građe (kao primjerice tijekom rada na novom svesku *Dodataka Diplomatičkom zborni-*

ku). Mlada kolegica, kao i ostali iz istraživačkog tima, pokazala je da vrsno vlada svim egdodičkim načelima mađarske historiografije, te joj treba čestitati na ovom izvanrednom doprinosu, kojim se upisala u anale mađarskih pomoćnih povijesnih znanosti.

Suzana Miljan

Középkori magyar címereslevél I. (1439–1503) [Srednjovjekovne ugarske grbovnice, sv. 1, 1439.-1503.], prir. Tamás Körmendi, ELTE Eötvös Collegium, Budapest 2013., 96 str.

Grbovnice su isprave koje podjeljuje vladar plemstvu kako bi ozakonio njihov status i dodijelio im grb. Najstarije takve isprave na području Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva potječu iz razdoblja kralja Žigmunda Luksemburškog, s početka 15. stoljeća. Ukupno je iz njegovog razdoblja ostalo sačuvano čak 74 grbovnica. Najstarija takva Žigmundova isprava potječe iz 1405., kada je u Budimu podijelio plemstvo i grb Petru Tétényiju, dok je posljednju izdao isto u Budimu, 1437., Mihovilu Pátrohyju. Od toga vremena ugarsko-hrvatski kraljevi izdavali su redovno takve isprave (sve do 1918.) te je u brojnim mađarskim, hrvatskim i stranim arhivima sačuvan velik broj grbovnica, od kojih su mnoge do danas ostale neobjavljene.

Iako je pojedinačnih pokušaja bilo i ranije, sa sustavnim radom na objavljivanju srednjovjekovnih grbovnica za čitavo područje Ugarsko-hrvatskog Kraljevstva započeo je početkom 20. stoljeća mađarski heraldičar i vrsni stručnjak za pomoćne povijesne znanosti László Fejérpataky u djelu *Magyar címeres emlékek* (3 sv., Budapest 1901.-1926.). Nažalost, taj je projekt ostao usamljen, te je tek nedavno našao svog nastavljača u projektu *Középkori magyar címereslevél*, na kojem radi skupina doktoranada s filozofskih fakulteta u Budimpešti i Szegedu (Dániel Kálmán, Ágnes Mihálykó, Bence Biriszló, Alexandra Toronyi, Bálint Ternovác, Judit Gál, Márton Simonkay, István Kádas, Villó Szekeres-Ugron, Dániel Locsmándi i Eszter Tárján), pod vodstvom Tamásom Körmendijem, a čiji je prvi svezak nedavno objavljen. Kao model za izradu tog djela koristilo se upravo navedeno Fejérpatakyjevo djelo, što su priređivači i naveli u predgovoru (5-7).

Egdodička načela preuzeta su, kako je i uobičajeno u suvremenoj mađarskoj praksi priređivanja izvorne građe, iz rada Istvána Tringlija, objavljenog u sedmom svesku časopisa *Fons* iz 2000. godine. Znanstveni aparat sadrži i popis kratica korištenih izvora, arhivskih fondova i literature (8-12).

Glavni dio djela sačinjava 21 grbovnica podijeljena ugarskom plemstvu iz razdoblja 1439.-1503. godine (13-96). Započinje grbovnicom koju je kralj Albert Habsburški podijelio Pavlu, sinu Petra iz Perneza. Nakon latinskog teksta same grbovnice, donosi se kratka diplomatska analiza vanjskih i unutrašnjih karakteristika. Potom se na mađarskom jeziku donosi komentar o grbu i povijesti navedene obitelji, kao i njezin značaj da bi se jasnije razlučilo zbog kojeg su razloga dobili grbovnicu. Zanimljivo je istaknuti da navedena grbovnica, što se unutrašnjih karakteristika tiče, kao i one starije iz razdoblja Žigmunda Luksemburškog, ne sadrži opis grba, već samo navodi da je on vidljiv na slici koja se nalazi u uglu isprave. Prvi se put opis grba donosi 1456. kada kralj Ladislav V. podjeljuje plemstvo Jakovu Becu iz Csikszentmartona, iako to nije prva grbovnica koju je navedeni vladar podijelio (ukupno ih je ovdje objavljeno sedam). Jednak je broj i grbovnica kralja Matijaša Korvina (svojevrsta je specifičnost da se ponovno ne donosi opis grbova, već se navodi da je grb nacrtan u uglu isprave). Na kraju, iz vremena Vladislava II. Jagelovića donosi se pet isprava kojima se podjeljuje plemstvo. Od njih je za hrvatske povjesničare najzanimljivija ona izdana za Valentina od Abramovca (iz Križevačke županije) koja se čuva u Arhivu Hrvatske akademije znanosti